

Utvecklad samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och förskola - skola.

Detta samverkansavtal upprättas mellan alla kommuner i Kronobergs län samt Landstinget Kronoberg i syfte att utveckla samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och förskola -skola. Avtalet kommer att finnas i två original, ett hos Landstinget Kronoberg och ett hos Regionförbundet södra Småland.

Bakgrund

Vid möte 2008-02-01 med länets förvaltningschefer inom förskola-skola och verksamhetschef för BUP samt närsjukvårdsdirektören beslutades att utveckla samverkan mellan förskola-skola och barn och ungdomspsykiatri i länet för barn och ungdomar med neuropsykiatrisk problematik.

Uppdraget formulerades och en arbetsgrupp bestående av två representanter för barn och ungdomspsykiatri och tre från kommunerna/skolan utsågs.

Utvecklad samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och skola

Syfte:

Att utveckla samverkan i syfte att ge länets barn, ungdomar och deras familjer bästa möjliga bemötande, stöd och insatser.

Genom utvecklad samverkan i det professionella nätverket uppnå en helhetssyn på barnets och familjens behov och resurser.

Målgrupp:

Barn och ungdomar upp till 18 år med inlärningsproblem, beteendeproblem och brister i sin förmåga till koncentration, målinriktat arbete och socialt samspel, dvs. neuropsykiatrisk problematik.

Uppdraget

- Skapa samsyn och tillit inom det professionella nätverket
- Skapa varaktiga rutiner
- Formulera gemensam handlingsplan för utvecklad samverkan mellan länets barn- och ungdomspsykiatri och länets förskolor och skolor
- Ge förslag till hur implementering ska genomföras i verksamheterna

Styrgrupp

- Länetns förvaltningschefer inom förskola och skola
- Verksamhetschef för barn- och ungdomspsykiatri
- Närsjukvårdsdirektören

Arbetsgrupp

- Kristina Gedda, avdelningschef för avdelningen BBSS Växjö
- Annika Palm, specialpedagog Alvesta
- Ingrid Wiman, psykolog Ljungby
- Katarina Berg Ahlfors, vårdprocessansvarig BUP
- Tinna Stoj, avdelningschef enhet B mottagning BUP

Innehåll

Utgångspunkter och gemensamma grundläggande värderingar...	4
Gemensamt ansvar	5
Styrdokument	5
Utredningar och insatser i förskola-skola	6
Utredning och behandling hos BUP	9
Remissförfarande från förskola-skola till BUP	10
Kontakt med BUP som initieras av vårdnadshavare	11
Samverkanspartners	12
Implementering	12
Uppföljning och utvärdering	12

Utgångspunkter och gemensamma grundläggande värderingar med stöd i lagstiftning och läroplaner

Alla barn och ungdomar som är i behov av särskilt stöd har rätt att få sina behov av stöd, vård och behandling allsidigt utredda och tillgodosedda. Barnets eller ungdomens behov av utredning eller behandling skall fullföljas utan dröjsmål.

Eftersom förskolan-skolan och barn och ungdomspsykiatri är skilda verksamheter med olika uppgifter och ansvar kan inte uppdrag ges från en verksamhet till en annan. Bristar när det gäller kompetens och resurser i en verksamhet får inte heller motivera att ansvaret för insatser hänvisas till en annan verksamhet.

Förskolan skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. (*Lpfö 98*)

Förskolan skall tillsammans med föräldrarna följa barnens utveckling och lärande och hela tiden anpassa verksamheten till barnens behov och intressen.

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. Alla barn och ungdomar ska ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet. (*Skollagen: 1 kap. 2§*)

Att ge särskilt stöd till en elev för att nå målen är centralt i skollagstiftningen.

Alla elever i skolan skall få den undervisning och stimulans som de behöver för att utifrån sina förutsättningar kunna nå så långt som möjligt i sitt lärande och sin utveckling.

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Orsaker till elevers svårigheter i skolan bör i första hand sökas i deras möte med skolmiljön, undervisningens innehåll och lärande.

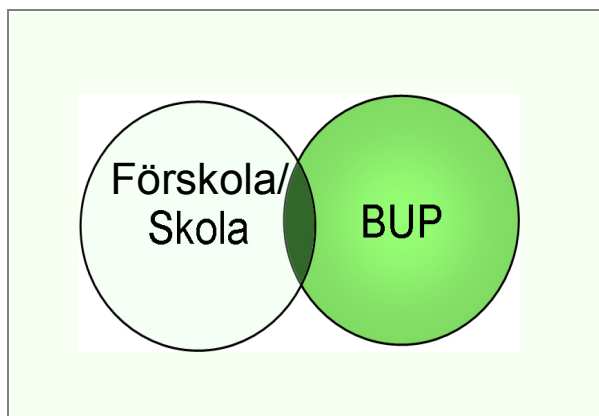
Elevernas skolsvårigheter skall därför främst förstås som reaktioner på hur undervisningen är upplagd och vilka krav som ställs och inte enbart förklaras utifrån egenskaper hos den enskilde individen.

BUP:s huvuduppgift är att bedriva vård enligt HSL (*Hälso- och sjukvårdslagen*) vilket innebär att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Vården ska ges på lika villkor och den som har störst behov skall ges företräde. Vården skall vara av god kvalitet, lättillgänglig samt bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet.

Vård kan även bedrivas enligt LPT (*Lagen om psykiatrisk tvångsvård*) vilket innebär att vård kan ges utan patientens samtycke vid allvarlig psykisk störning. Vård enligt LPT är sällsynt inom barnpsykiatri.

Uppdragsgivare till BUP är vårdnadshavare, i undantagsfall kan uppdrag komma från socialtjänsten.

Gemensamt ansvar

Samverkan förutsätter ett gemensamt ansvar och kräver ett tydligt gemensamt syfte, att den gemensamma målgruppen är definierad och att de behov man vill tillgodose med samverkan är kartlagda.

En god och stabil samverkan förutsätter styrning, struktur och samsyn.

Styrning är kanske den mest centrala. Den politiska och administrativa ledningen inom de berörda organisationerna måste aktivt ta ställning för samverkan.

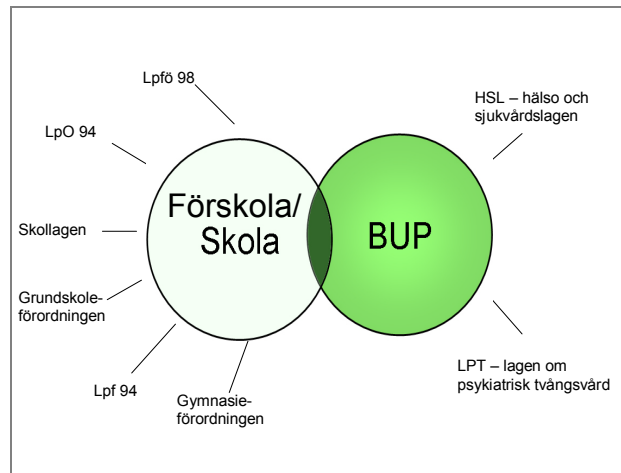
Stabil och effektiv samverkan kräver en god struktur med väl kända rutiner och en tydlig arbetsfördelning mellan verksamheterna.

Vi har ett gemensamt ansvar att samverka för målgruppens bästa, att ha en god kunskap om varandras uppdrag samt att respektera varandras verksamheter.

Vi har också ett gemensamt ansvar för att vid oklarheter mellan verksamheterna ta initiativ till dialog för att undvika kulturella och strukturella hinder.

Styrdokument

Det är viktigt att tydliggöra att förskola/skola och BUP är verksamheter med i grunden olika uppdrag som styrs av olika lagar, förordningar och reglementen. En god kunskap om vad som styr de olika verksamheterna är därför en förutsättning för god samverkan.

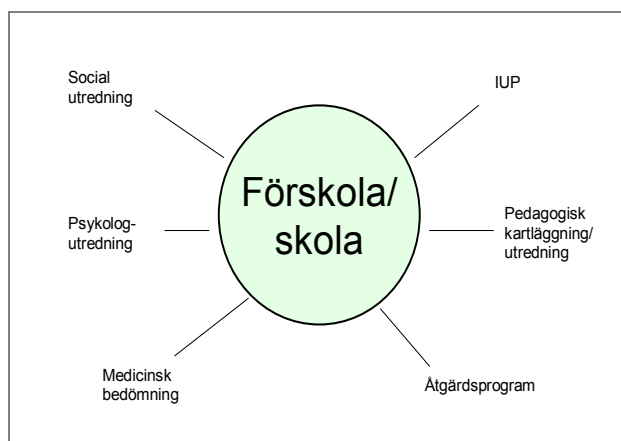
Förskola–skola och Barn- och ungdomspsykiatri är skilda verksamheter med olika uppdrag och har därför också olika utgångspunkter i sitt arbete med barn och ungdomar.

För att kunna ge rätt stöd och insatser behövs goda rutiner för att utreda barns och ungdomars behov av hjälp .

Utgångspunkten är att alla barn har rätt att utan dröjsmål få sina behov av stöd och hjälp utredda.

Förskola–skola gör kartläggningar och utredningar utifrån sitt pedagogiska uppdrag och sina styrdokument och BUP gör utredningar och bedömningar utifrån ett barnpsykiatriskt perspektiv.

Utredningar och insatser i förskola–skola

Förskola

Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd än andra skall få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättning.

Förskolan skall särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling, ge stimulans och särskilt stöd till de barn som befinner sig i svårigheter av olika slag.

Vid övergången till nya verksamheter skall särskild uppmärksamhet ägnas de barn som behöver särskilt stöd. (*Lpfö 98*)

Skola

Så snart skolan uppmärksammar att en elev kan vara i behov av särskilt stöd ska behovet utredas. Skolans rektor ansvarar för att utredningen kommer till stånd. Syftet är att reda ut vad i skolsituationen som förorsakar en elevs svårigheter för att bedöma vilka åtgärder som skolan behöver vidta för att tillgodose elevens behov av särskilt stöd.

När skolan bildat sig en uppfattning om orsakerna till elevens svårigheter är det naturligt att i första hand lägga tyngdpunkten på de pedagogiska förutsättningar runt eleven.

I vissa fall kan en kartläggning/utredning göras relativt enkelt och snabbt av den som har mest kontakt med eleven. I andra fall krävs det en mer grundlig utredning då elevens hela skolsituation behöver kartläggas och analyseras. Ibland behöver skolans utredning kompletteras med en medicinsk, psykologisk eller social utredning i samverkan med eleven och vårdnadshavarna.

Viktigt att ha i minnet är att en medicinsk diagnos t.ex. ADHD inte är en upplysning om vilket pedagogiskt stöd en elev behöver och att diagnoser aldrig får vara ett villkor för särskilt stöd. Skolan får inte dröja med sitt ansvar att själv utreda eller avvakta med stödinsatser med hänvisning till att en kompletterande utredning görs. (*Skolverkets allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram 2008*)

Individuell utvecklingsplan (IUP)

Skolans uppdrag är att skapa förutsättningar för att den enskilda eleven ska utvecklas så långt som möjligt i riktning mot målen i läroplanen och kursplanerna. För att detta ska vara möjligt behöver läraren följa elevens utveckling och anpassa undervisningen utifrån individens behov.

Den individuella utvecklingsplanen är ett redskap för att eleven ska få överblick och förståelse för sitt eget lärande och för att vårdnadshavare får information så att denna kan stödja elevens utveckling.

Utgångspunkten för elevens IUP är utvecklingssamtalet som ska genomföras minst en gång per termin under hela grundskolan. Samtalet ska handla om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling kan stödjas.

Det nya i elevens IUP gällande från 1 juli 2008 är att läraren i en skriftlig utvecklingsplan ska ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne. Det är rektorn på den enskilda skolan som beslutar om utformningen av omdömena.

Pedagogisk kartläggning/utredning

Målet med pedagogisk kartläggning/utredning är att öka förståelsen av elevens styrkor och svårigheter i relation till såväl dennes kunskaper, erfarenheter och behov som till kunskapsmål, innehåll, stoff, arbetsformer och arbetssätt.

Pedagogisk kartläggning/utredning görs av klasslärare med stöd av skolans specialpedagog och i samarbete med eleven och vårdnadshavare. Följande områden belyses i den pedagogiska utredningen

- Kommunikation och språkutveckling
- Läs- och skrivutveckling
- Kognitiv utveckling
- Motorisk utveckling
- Visuell och auditiv perception
- Koncentration och uthållighet
- Social utveckling
- Pedagogisk miljö
- Fysiska miljön

Åtgärdsprogram

Ett åtgärdsprogram syftar till att säkerställa att en elevs behov av särskilt stöd tillgodoses och grundar sig alltid på en utredning av elevens behov av särskilt stöd.

Åtgärdsprogrammet har en central roll i skolans arbete med särskilt stöd genom att vara redskapet för personalen när det gäller planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven.

Erfarenheterna visar att åtgärdsprogram som innehåller tydliga, konkreta åtgärder som skolan kan genomföra på relativt kort sikt har god effekt. Detsamma gäller när de mål som formuleras och de åtgärder som planeras är relevanta, realistiska, konkreta och möjliga att utvärdera (*Skolverkets allmänna råd för arbete med åtgärdsprogram 2008.*)

Medicinsk utredning

Medicinsk bedömning görs av skolläkare och är en sammanfattning av elevens tidigare och nuvarande utveckling, nuvarande hälsotillstånd samt familje- och skolsituation. Om så behövs inhämtas med vårdnadshavares tillåtelse information från sjukvården.

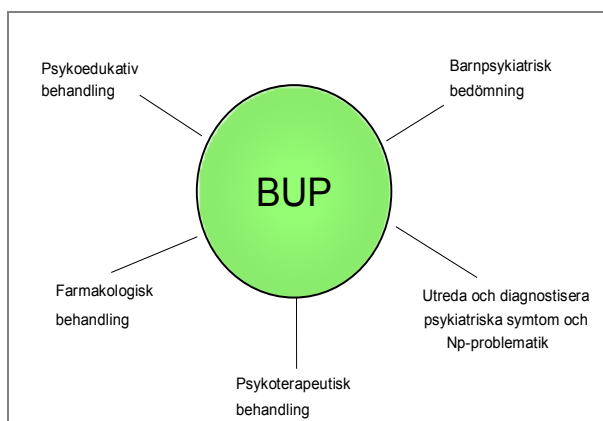
Psykologisk utredning

Psykologen gör utredning på skolans eller vårdnadshavares initiativ. I utredningen ingår samtal med eleven och vårdnadshavarna samt personal för att få en så allsidig information som möjligt om elevens situation i skolan. Olika psykologiska test används för att till exempel bedöma elevens utvecklingsnivå, förmåga till inläring och självbild beroende på den aktuella frågeställningen.

Social utredning

Social utredning görs av kurator eller annan likvärdig personal med god kännedom om eleven och utgår från elevens syn på sin situation. Förutom genom samtal med eleven insamlas information från vårdnadshavare och personal för att få en god bild av elevens hemsituation, bakgrund och den nuvarande skolsituationen.

Utredning och behandling hos BUP

Remiss och prioriteringsförfarande på BUP

Ett ärende aktualiseras på BUP antingen genom egen kontakt eller professionell remiss.

Två gånger/vecka sker en genomgång av remisserna.

Familjen kallas till bedömningssamtal där en fördjupad anamnes görs

Därefter lämnas ärendet till prioritering gällande behandling.

Prioriteringarna sker utefter svårighetsgrad där svårare kroniska tillstånd med allvarlig begränsning i livsföringen har en högre prioritet än tillstånd eller symtom av mindre allvarlig karaktär.

Exempel prioriteras psykotiska tillstånd, allvarliga suicidtankar, allvarlig ätstörning till en snabbare kontakt än uppförandestörning, beteendeavvikelser.

Barnpsykiatrisk bedömning

En barnpsykiatrisk bedömning fokuserar på barnets grundläggande funktionsutveckling, emotionella utveckling samt familjens och nätverkets resurser och/eller brister. I bedömningen ingår att bringa förståelse för barnets fungerande i olika vardagssammanhang och barnets psykiatriska symtom. Bedömning görs alltid i den inledande kontakten och sker därefter kontinuerligt då behandlingsinsatserna utvärderas.

Utreda och diagnostisera psykiatriska symtom/sjukdom och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

Utgångspunkten är hur barnet fungerar och mår i olika vardagsmiljöer. Underlag för utredningen är observation, samtal och tester i ett medicinskt, socialt och psykologiskt perspektiv. Utredningsprocessen utgör underlag för beskrivning av psykisk hälsa, funktionsutveckling och diagnostiska ställningstaganden.

Psykoterapeutisk behandling

Psykoterapeutisk behandling riktar sig mot barnets psykiska ohälsa och inte mot funktionsnedsättningen i sig. Samtalsbehandling sker i form familje-, individual- eller gruppterapi. Behandlingsmetod erbjuds utifrån symtom och individuella behov. Psykoterapeutisk behandling kan aldrig ersätta en anpassning av barnets vardagsmiljö.

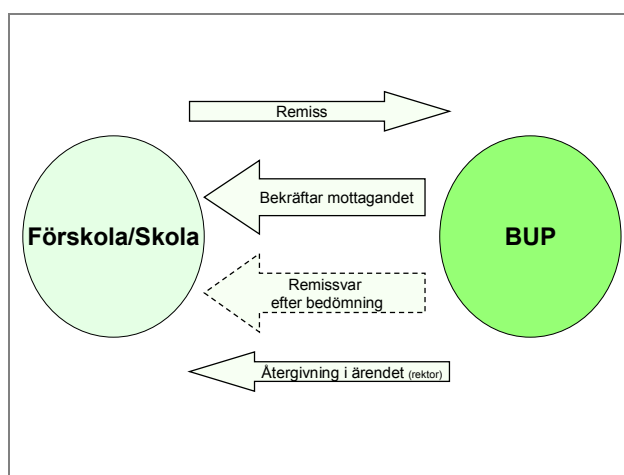
Farmakologisk behandling

Farmakologisk behandling kan rikta sig mot såväl funktionsnedsättning som psykiatriska symtom. Behandlingen utförs i samarbete mellan läkare och sjuksköterskor enligt vårdprogram.

Psykoedukativ behandling

Behandlingsinsatser med fokus på omgivningens anpassning i förhållande till det unika barnets särskilda behov. Syftar till en fördjupad förståelse för barnets styrkor och svårigheter. Behandlingen riktar sig till individ och familj.

Remissförfarande från förskola - skola till BUP

När förskolan-skolan har gjort en allsidig utredning av barnets svårigheter och den visar behov av ytterligare utredning utifrån en diagnostisk frågeställning, kan en remittering till BUP bli aktuell.

Elevers vårdnadshavare avgör efter samråd med ansvariga utredare om en remittering ska ske för en vidare diagnostisk utredning.

Skolläkare, skolsköterska eller förskolan–skolans psykolog utfärdar remissen i sina funktioner som hälso- och sjukvårdspersonal och ansvarar för att förskolan–skolans utredningar bifogas som underlag till remissen.

Rektor informeras om att remiss skickats till BUP.

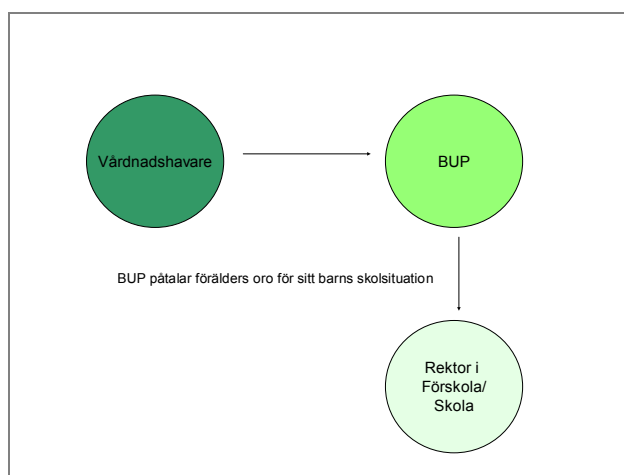
Om BUP efter sin bedömning beslutar att inleda en vidare utredning, bekräftas remissen skriftligen till utfärdaren.

Bedömer BUP att det inte finns tillräckliga skäl för en diagnostisk utredning lämnas skriftligen ett remissvar till utfärdaren.

När BUP har gjort en diagnostisk utredning ges ett remissvar genom en återgivning i form av en funktionsbeskrivning av barnet till förskolan–skolan tillsammans med vårdnadshavare.

- Rektor inbjuds till ett möte på BUP och kallar berörd personal till mötet.
- Rektor ansvarar för att kunskapen om barnets behov omsätts i praktiken i förskolan–skolan.
- Andra berörda samverkanspartners kan också inbjudas till mötet på BUP och de ansvarar då för att kunskapen om barnets behov tas tillvara i deras verksamheter.
- BUP ansvarar för eventuella fortsatta barnpsykiatriska utredningar eller behandlingar.
- Båda verksamheterna ansvarar för att gemensamma uppföljningar görs vid behov.

Kontakt med BUP som initieras av vårdnadshavare

När vårdnadshavare själva söker hjälp för sitt barn på BUP och man där bedömer att en barnpsykiatrisk utredning bör göras ansvarar BUP för hela utredningen.

Under förutsättning att vårdnadshavaren medger det har BUP rätt att få ta del av utredningar som gjorts av skolan och som man behöver för sin egen fortsatta barnpsykiatriska utredning.

Om vårdnadshavare vid en kontakt med BUP uttrycker oro för sitt barns skolsituation, ansvarar BUP för att aktualisera problemet till rektor på barnets skola. Skolan ansvarar då för att utreda och åtgärda barnets skolsituation i samverkan med vårdnadshavarna.

Samverkanspartner:

Barn och ungdomar som har en sammansatt problematik kan samtidigt behöva stöd från flera verksamheter. Detta stöd måste vara tidigt, samordnat och ges utifrån en helhetssyn på barnet och dess situation. Förutsättningen är att de inblandade verksamheterna samverkar för barn och ungdomars bästa. Arbetet bör vara förebyggande och främst inrikta sig på friskfaktorer.

- Socialtjänst och andra kommunala förvaltningar
- Barn och ungdomshabiliteringen
- Primärvården
- Barnhälsovården
- Barn och ungdomsmedicinska kliniker
- Logopedmottagningar
- Specialpedagogiska skolmyndigheten

Implementering

Ansvaret för implementering av den gemensamma handlingsplanen ligger hos styrgruppen. Implementeringsarbetet i länets kommuner och landstinget bör komma igång så fort beslut om handlingsplanen är tagen i styrgruppen och vara genomförd senast augusti 2009.

I detta arbete skall ingå representanter från både kommun och landsting.

Det åligger varje kommun och landstinget att se över och skapa rutiner som överensstämmer med handlingsplanen.

Gemensam kompetensutveckling är en viktig del i implementeringsarbetet i syfte att öka kunskapen om och skapa samsyn kring barn och ungdomar neuropsykiatrisk problematik. Ansvar för planering av innehåll i utbildningen sker gemensamt och Regionförbundet Södra Småland ansvarar för genomförandet.

Arbetsgruppen står till förfogande för implementeringsarbetet.

Uppföljning och utvärdering

Arbetet med att följa upp handlingsplanen skall ske kontinuerligt i kommuner och landsting. Två år efter att handlingsplanen antagits görs en utvärdering på initiativ av styrgruppen.